

5.9 Občanská výchova, Základy společenských věd a Společenskovědní seminář

5.9.1 Občanská výchova

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět Občanská výchova propojuje vzdělávací obor Výchova k občanství a část vzdělávacích oborů Výchova ke zdraví a Svět práce. Předmět zároveň realizuje části z průřezových témat Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova. Do předmětu jsou dále doplněna témata Finanční gramotnost, Obrana vlasti a Ochrana člověka dle RVP ZV (2013).

Předmět se zaměřuje především na formování postoje žáků, získávání znalostí, dovedností a orientace ve společnosti, rozvíjení občanského, mravního, ekonomického a právního vědomí žáků, seznámení se s fungováním vztahů v rodině a ve společnosti, vedení k sebepoznání a odpovědnosti za svůj život, společnost i přírodu. Důraz je kladen na komunikační schopnosti žáků, na schopnost shromažďovat informace a kriticky je posuzovat, tvořit si vlastní názor a umět ho obhajovat, zároveň však umět naslouchat druhým. Nedílnou součástí je i výchova k toleranci, respektování lidských práv, vědomí vlastních práv a povinností. Je také kladen důraz na vědomí vlastní odpovědnosti za svět, ve kterém žijeme, a úctu k přírodnímu a kulturnímu prostředí.

Pro převážně výchovný a formativní charakter tohoto předmětu jsou ve výuce upřednostňovány aktivizující formy výuky - krátkodobé i dlouhodobé projekty, týmová spolupráce, psychosociální a simulační hry, problémová výuka, řízené diskuse, samostatné práce formou referátů, prezentací, besedy s odborníky apod.

Časové a organizační vymezení předmětu

Občanská výchova se vyučuje v primě, tercii a kvartě s jednohodinovou dotací, v sekundě je posílena na 2 hod týdně. Celková dotace na nižším gymnáziu je 5 hodin. Výuka probíhá primárně v kmenových třídách. Je možné využít učebny s počítači, studovnu s knihovnou apod. Výuka je doplněna exkurzemi a besedami dle aktuální nabídky.

Výchovné a vzdělávací strategie

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že žák:

Kompetence k učení

- třídí informace a kriticky je hodnotí, přiměřeně svému věku a zkušenostem volí vhodné zdroje informací
- vzhledem ke své práci přijímá ocenění i konstruktivní kritiku
- se učí dobře si rozvrhnout vlastní práci i učení

Kompetence k řešení problémů

- vnímá nejrůznější společenské problémy, přemýšlí o příčinách a reálných možnostech řešení, dokáže je formulovat
- samostatně řeší problémy a svá řešení posuzuje z nejrůznějších společenských aspektů, hledá alternativní řešení
- uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a činy

Kompetence komunikativní

- jasně a srozumitelně se vyjadřuje, formuluje své myšlenky a názory, je schopen kultivovaného projevu
- chápe potřebu vyslechnout odlišný názor a učí se ho respektovat
- využívá získané komunikační dovednosti k vytváření kvalitních vztahů

Kompetence sociální a personální

- chápe význam týmové práce, spolupracuje ve dvojicích a malých skupinách
- uvědoměle přijímá, získává role v různých skupinách
- podílí se na vytváření příjemné atmosféry v týmu, na budování dobrých mezilidských vztahů
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, chápe význam pocitu sebeuspokojení a sebeúcty
- zodpovědně buduje, spravuje digitální identitu a uvědomuje si svou digitální stopu
- chápe nebezpečí sociálních nebo názorových bublin

Kompetence občanské

- přijímá základní principy, na kterých spočívají zákony a společenské normy (vědomí práv a povinností)
- respektuje druhé lidi a váží si jejich vnitřních hodnot, toleruje jejich přesvědčení
- chápe naše kulturní tradice a historické dědictví a cítí potřebu je chránit
- rozumí základním ekologickým souvislostem a environmentálním problémům a vnímá svojí spoluzodpovědnost za jejich řešení a za ochranu životního prostředí
- má právní povědomí o důsledcích jednání v digitálním prostředí
- ctí autorská práva a citují informační zdroje

Kompetence pracovní

- nachází způsoby, jak využívat znalosti získané ve škole i mimo ni pro svůj další rozvoj
- činí odpovědná rozhodnutí pro své další vzdělání a profesní rozvoj
- objektivně posuzuje své schopnosti a možnosti

Kompetence digitální

- rozvíjí a uplatňuje odpovědné chování a jednání v digitálním světě
- ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby a využívá je při zapojení do společnosti a do občanského života
- získává, vyhledává, kriticky posuzuje, spravuje a sdílí data, informace a digitální obsah
- dává důraz na ochranu osobních údajů a osobních dat svých i druhých, respektuje duševní vlastnictví
- respektuje a dodržuje etiku při interakci v digitálním prostředí

5.9.2 Základy společenských věd

Charakteristika vyučovacího předmětu

Předmět vychází z oboru Občanský a společenskovědní základ, vzdělávací oblast Člověk a svět práce a integruje část vzdělávací oblasti Člověk a zdraví v RVP GV. V rámci předmětu jsou realizována tato průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Mediální výchova a Multikulturní výchova.

Hlavním cílem vyučovacího předmětu Základy společenských věd je vést žáka k utváření realistického pohledu na skutečnost a k orientaci ve společenských jevech a procesech každodenního života. Důraz je kladen na chápání a posuzování společenských jevů, lidského chování, vlivu digitalizace na život jedince a proměnu společnosti, vnímání sounáležitosti s evropskou a světovou kulturou, k pochopení civilizačního přínosu různých kultur a uplatňování tolerantních postojů vůči minoritám. Učí toleranci a úctě. Předmět staví na demokratických principech, má za úkol vést žáka k odhalování předsudků a negativních stereotypů ve společnosti, stavět se odmítavě vůči rasistickým, xenofobním a extremistickým názorům. Nedílnou součástí je reflexe vlastního jednání, využívání právního povědomí v praktickém životě, rozvoj pozitivního hodnotového systému a upevňování samostatnosti a pocitu odpovědnosti za sebe i společenství, rozvíjení zralých forem soužití v různých sociálních skupinách a ochoty podílet se na veřejném životě své obce, regionu a státu. Základy společenských věd dále rozvíjejí schopnosti odhalovat manipulativní jednání, pracovat s informacemi, diskutovat, věcně argumentovat a nacházet vlastní stanoviska a zaujímat postoje ke společenským záležitostem.

Časové a organizační vymezení předmětu

Základy společenských věd jsou vyučovány v 1. - 3. ročníku čtyřletého gymnázia a 5. – 7. ročníku vyššího gymnázia s celkovou dotací 6 hodin. Ve 3./7. ročníku je možné zvolit doplňující společenskovědní seminář. Výuka probíhá primárně v kmenových třídách. Je možné využít učebny s počítači, studovnu apod. Výuka je doplněna exkurzemi a besedami dle aktuální nabídky.

Výchovné a vzdělávací strategie

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že žák:

Kompetence k učení

- osvojuje si dovednosti potřebné k systematickému zpracování informací
- kriticky přistupuje ke zdrojům informací, využívá různé zdroje, analyzuje a porovnává je
- přijímá ocenění, ale radu i kritiku okolí, dokáže se poučit z chyb a zapracovat připomínky

Kompetence k řešení problémů

- samostatně poznává a hodnotí společenskovědní problémy, pokouší se najít řešení
- zohledňuje klady a zápory různých řešení, posuzuje i rizika a důsledky

- nachází pro svá tvrzení odpovídající důkazy a formuluje podložené závěry
- nebojí se požádat o pomoc a radu

Kompetence komunikativní

- formuluje své názory a myšlenky spisovným jazykem a vyjadřuje se vhodně vzhledem k věku a zkušenostem
- diskutuje, dokáže srozumitelně a věcně prezentovat své názory na dané téma, ale i naslouchat druhým
- komunikuje nejen na úrovni svých vrstevníků, ale i s lidmi odlišného věku a zájmů

Kompetence sociální a personální

- posuzuje své možnosti a uchopuje různé metody sebereflexe
- zodpovědně přistupuje k vlastnímu zdraví a zdraví ostatních
- respektuje možnosti, schopnosti a práci druhých, spolupracuje a utváří dobré mezilidské vztahy, založené na vzájemné úctě, toleranci a empatii
- využívá různé metody řešení konfliktu

Kompetence občanská

- osvojuje si principy demokracie a fungování občanské společnosti, orientuje se v právech a povinnostech občana
- netoleruje hrubé a agresivní chování
- vnímá a kriticky posuzuje události veřejného života a přistupuje aktivně k občanskému dění

Kompetence k podnikavosti

- má pozitivní a zodpovědný vztah k práci a k učení
- vytváří podnětné a motivující pracovní prostředí
- samostatně rozvíjí svůj osobní i odborný potenciál, využívá příležitosti pro svůj rozvoj a celoživotního vzdělávání

Kompetence digitální

- ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby a využívá je při školní práci i v občanském životě
- rozvíjí a uplatňuje odpovědné jednání v digitálním světě, předchází situacím ohrožujícím bezpečnost zařízení i osobních dat svých i druhých a situacím ohrožujícím tělesné a duševní zdraví
- respektuje druhé a jedná eticky při interakci v digitálním prostředí
- vyhledává a kriticky posuzuje získané informace a digitální obsah
- uvědomuje si vliv vývoje technologií na různé aspekty života jedince, společnosti a na životní prostředí

5.9.3 Společenskovědní seminář

Seminář je určen pro zájemce o společenskovědní obory (maturanty ze společenských věd a budoucí studenty zejm. humanitních oborů). Vychází z předmětu Základy společenských věd, prohlubuje a rozšiřuje znalosti v jednotlivých společenskovědních oblastech (psychologie, sociologie, politologie, ekonomie, právo, filozofie, religionistika, etika). Skladba předmětu umožňuje hledat interdisciplinární vztahy, učí podstatě vědeckého poznání s důrazem na techniku argumentace. Výuka se zaměřuje na samostatnou práci žáků, využívá různé formy skupinové práce, diskuze, prezentace, metody kritického myšlení, vyhledávání informací a řešení modelových situací apod. Důraz je kladen na fungování a hodnoty moderní společnosti a role jedince, na aktuální společenskovědní témata např. volby, ekonomická situace. Seminář rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, snaží se posilovat smysl pro občanskou odpovědnost, motivovat k účasti na společenském dění.

Předmět je úzce provázán s životní praxí. Žáci se učí kriticky reflektovat společenskou skutečnost, ujasňovat si rozmanitost přístupů ke každodenní životní praxi, posilovat toleranci a porozumění. Jsou vedeni k uvědomění si jedinečnosti života, k osvojování zásad wellbeingu a zdravého životního stylu.

3. ročník/septima ((dotace 2 hodiny)

Realizace Projektového řízení pro školy (plánování a realizace vlastního projektu, certifikát PMI) a současné aktuální společenské dění, základy etiky a religionistiky. Důraz je kladen na rozvoj kritického myšlení a pochopení širších souvislostí.

4. ročník/oktáva (dotace 4 hodiny)

Doplnění a rozšíření znalostí ze společenských věd, systematická příprava k maturitě a k přijímacím zkouškám na VŠ.